

PRIMERJAVA VPLIVA NA OKOLJE DVEH PLANINSKIH KOČ

SEMINARSKA NALOGA

V SKLOPU IZOBRAŽEVANJA ZA PRIDOBITEV NAZIVA

VARUH GORSKE NARAVE

Kandidatka: *Katja Kotnik Prosenjak*

Kandidat: *Klemen Kotnik*

Mentorica: *Irena Mrak, dr.*

Gmajna, avgust 2022

VSEBINA

1	UVOD	1
1.1	OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA.....	1
1.2	NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE	2
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE	2
2	CERTIFIKAT »OKOLJU PRIJAZNA PLANINSKA KOČA«	4
2.1	NAMEN CERTIFIKATA	4
2.2	PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA ZA PRIDOBITEV CERTIFIKATA OKOLJU PRIJAZNA PLANINSKA KOČA (OPPK).....	4
3	PREDSTAVITEV OBISKANIH PLANINSKIH KOČ	6
3.1	PLANINSKI DOM NA URŠLJI GORI.....	6
3.2	TURISTIČNA KMETIJA IN PLANINSKI DOM KUMER V KOPRIVNI	7
4	UGOTOVITVE	9
4.1	PLANINSKI DOM NA URŠLJI GORI.....	9
4.2	TURISTIČNA KMETIJA IN PLANINSKI DOM KUMER V KOPRIVNI	10
5	SKLEP IN PRIPOROČILA.....	12
	VIRI, LITERATURA	14
	SEZNAM SLIK.....	15

1 UVOD

1.1 OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA

Z možem sva se odločila, da bova v sklopu izdelave seminarske naloge obiskala dve planinski koči. Eno, ki ima certifikat Okolju prijazna planinska koča in drugo, ki tega certifikata nima. Zanimalo naju je, v čem se razlikujeta na področju varovanja narave in ponudbi storitev za obiskovalce, ki so morebiti omejene s podelitvijo certifikata.

Slovenska planinska društva upravljajo 178 planinskih koč, zavetišč in bivakov. Za spodbudo k manjši okoljski obremenitvi gorskega sveta Planinska zveza Slovenije podeljuje certifikata okolju prijazna planinska koča (od leta 2012) in družinam prijazna planinska koča (od leta 2013).

Okolju prijazne planinske koče zagotavljajo do okolja prijazno in energetsko učinkovito upravljanje koč ter se zavežejo k skrbnemu in celostnemu ravnanju do občutljivega gorskega okolja. Planinsko društvo si posredno prek oskrbnika oziroma upravljavca prizadeva, da bi bili vplivi koč na neokrnjeno naravo okoli nje in širše čim manj moteči.

Na seznamu PZS je navedenih 26 planinskih domov in koč v Sloveniji, ki so prejemniki certifikata Okolju prijazna planinska koča: dom dr. Klementa Juga v Lepeni, dom na Lubniku, dom na Menini planini, dom na Peci, dom na Uršlji gori, dom pri izviru Završnice, domžalski dom na Mali planini, Kamniška koča na Kamniškem sedlu, koča na Blegošu, koča na Kriški gori, koča na Loki pod Raduho, koča na Planini nad Vrhniko, koča na Planini pri Jezeru, koča na planini Razor, koča pri Jelenovem studencu, koča v Grohotu pod Raduho, Planinska koča na Ermanovcu, Planinski dom Košenjak, Planinski dom na Boču, Planinski dom na Čreti, Planinski dom na Uštah – Žerenku, Planinski dom na Zelenici, Planinsko učno središče Bavščica, Poštarski dom na Vršiču, Tončkov dom na Lisci, Valvasorjev dom pod Stolom.

1.2 NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE

Namen seminarske naloge je predstaviti razlike, ki jih lahko zazna obiskovalec ob bivanju na planinski koči, ki ima certifikat okolju prijazna koča od tiste, ki tega certifikata nima, na področju vpliva na okolje in ponudbi storitev za obiskovalce. Meniva, da varovanje narave na planinski koči ni odvisno samo od zavezanosti k izpolnjevanju pogojev, ki so potrebni za pridobitev certifikata Okolju prijazna koča, ampak je veliko odvisno od ljudi, ki na koči delajo (jo upravljajo) in njihovega zavedanja o varovanju narave.

Cilji seminarske naloge so:

- predstaviti zahteve za pridobitev certifikata okolju prijazna koča,
- predstaviti planinsko kočo, ki ima certifikat Okolju prijazna planinska koča in planinsko kočo, ki tega certifikata nima,
- predstaviti zaznane razlike med kočama glede ukrepov za zmanjšanje škodljivih vplivov na okolje in ponudbi storitev za obiskovalce, ki so posledica izpolnjevanja zahtev certifikata Okolju prijazna planinska koča,
- predlagati priporočila in izboljšave, ki bi pripomogle k učinkovitejšemu varovanju okolja pri upravljanju planinskih koč v gorskem svetu.

1.3 PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE RAZISKAVE

Varovanje okolja je v luči vsakodnevno zaznavnih negativnih vplivov podnebnih sprememb na naše življenjsko okolje, ki so posledica delovanja človeka tema, ki bi morala biti osnova za vsako izvajanje aktivnosti v naravnem okolju. Pa naj bo to samo nedeljski izlet v gore ali izgradnja/obnova planinske koče v gorskem svetu.

Pri raziskavi sva se omejila na obisk dveh planinskih domov na območju Koroške regije, ker sva se želela seznaniti s stanjem v okolju čim bližje najinemu kraju bivanja. Dejstvo je, da zaradi načina izvedbe najine raziskave (nisva se najavila kot preučevalca vplivov na okolje) niso zapisani vsi ukrepi varovanja okolja, ki jih posamezen planinski dom izvaja, ampak temeljijo na najini subjektivni oceni, ki sva jo oblikovala v času najinega bivanja na posameznem domu. Vse ostale podatke sva pridobila iz javno dostopnih virov na svetovnem spletu.

V nalogi sva preverila naslednje predpostavke:

- Koča, ki je prejemnik certifikata Okolju prijazna koča bo izstopala po zaznavnosti ukrepov za varovanje okolja.
- Koča, ki je prejemnik certifikata Okolju prijazna koča bo izstopala po omejeni ponudbi storitev za obiskovalce, ki so posledica izvajanja ukrepov za varovanje okolja.
- Koča, ki je prejemnik certifikata Okolju prijazna koča bo z ponudbo in načinom izvajanja storitev pri obiskovalcih spodbujala varovanje okolja kot neločljiv del bivanja na planetu zemlja.

2 CERTIFIKAT »OKOLJU PRIJAZNA PLANINSKA KOČA«

2.1 NAMEN CERTIFIKATA

Ker večina planinskih koč leži v nenaseljenem, naravno občutljivem območju pa tudi z namenom večjega obiska koč zaradi višjih in urejenih okoljskih standardov je Planinska zveza Slovenije leta 2012 uvedla podeljevanje certifikata okolju prijazna planinska koča, ki je jasno sporočilo obiskovalcem, da si planinsko društvo posredno prek oskrbnika oziroma upravljalca prizadeva, da bi bili vplivi koč na neokrnjeno naravo okrog njih in širše čim manj moteči. Za pridobitev certifikata se planinski domovi dokažejo in zavežejo k skrbnemu in celostnemu ravnanju do občutljivega gorskega okolja ter do okolja prijaznemu in energetsko učinkovitemu upravljanju koč.

Vključitev zainteresiranih planinskih društev, planinskih domov in koč v program poteka izključno na prostovoljni osnovi. Vsako planinsko društvo se odloči, ali želi sodelovati in s katerimi svojimi planinskimi domovi in kočami.

Certifikat Okolju prijazna planinska koča se podeljuje za obdobje 4 let. Po tem obdobju mora planinsko društvo ponovno prijaviti svojo koč za pregled, v kolikor želi podaljšati veljavnost certifikata. Planinska koča, ki je prejela certifikat, mora ves čas veljavnosti certifikata izpolnjevati zahteve, ki so bile izpolnjene za njegovo pridobitev.

2.2 PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA ZA PRIDOBITEV CERTIFIKATA OKOLJU PRIJAZNA PLANINSKA KOČA (OPPK)

Vodstvo koč mora upravljati s koč s ciljem varovanja okolja in v soglasju s kriteriji opredeljenimi v vprašalniku, s katerimi se mora identificirati. Vpeljati mora koncept varovanja okolja in izvesti akcije, s katerimi bo te pogoje izpolnjevalo. Vodstvo koč mora izpolnjevati minimalne zahteve in dodatne iniciative med celotnim trajanjem veljavnosti certifikata »Okolju prijazna planinska koča«. S tem povezane naloge lahko vodstvo prenese na katerega od zaposlenih (pooblaščenec za varstvo okolja). Če zahtev iz vprašalnika koč ne izpolnjuje več, se ji certifikat »Okolju prijazna planinska koča« odvzame.

Koča mora imeti zaradi samokontrole in optimiranja možnost merjenja, zasledovanja in kontroliranja naslednjih parametrov:

- a) vse vrste energije (kWh) (najmanj eksterno pridobljena energija),
- b) voda (v l ali m³),
- c) čistila (v kg in/ali litrih s pojasnilom ali gre za koncentrat),
- d) volumen nastalih odpadkov (v l in/ali kg ne-sortiranih odpadkov).

Podatki se morajo po možnosti v obdobju, ko koča obratuje, meriti mesečno. Podatki morajo biti dostopni organu PZS, ki je certifikat »Okolju prijazna planinska koča« koči dodelil.

Vprašalnik postavlja osnovne zahteve na posameznih področjih, ki jih morajo planinske koče obvezno izpolnjevati, prav tako pa so opredeljene dodatne zahteve, ki se točkujejo, vendar jih za pridobitev certifikata ni nujno izpolnjevati. Za pridobitev certifikata OPPK je potrebno zbrati najmanj 34 točk iz dodatnih zahtev, največje možno število zbranih točk je 102.

Vprašalnik postavlja osnovne in dodatne zahteve na naslednjih področjih:

- Energija in zaščita podnebja.
- Pitna voda in odpadna voda.
- Odpadki.
- Zrak.
- Hrup.
- Gradbeni materiali.
- Prehrana v koči.
- Koča in okolica.

Vprašalnik obsega 12 strani zato ga v tej nalogi ne bova podrobneje predstavljala, je pa javno dostopen na svetovnem spletu na povezavi:

https://www.pzs.si/javno/dokumenti/gk%20pzs/GK_PZS-Vprasalnik_OPPK-koncni.pdf.

3 PREDSTAVITEV OBISKANIH PLANINSKIH KOČ

3.1 PLANINSKI DOM NA URŠLJI GORI

Dom leži tik pod vrhom Uršlje gore (Plešivec) v Karavankah, med Slovenj Gradcem in Črno na Koroškem, na nadmorski višini 1680m, zraven cerkve sv. Uršule, zgrajene leta 1602. Na vrhu stoji poslopje RTV s stolpom. Planinski dom je uvrščen med planinske koče II. Kategorije. Prvo kočo je leta 1912 zgradilo Nemško-avstrijsko planinsko društvo; po 1. svetovni vojni jo je prevzela Mislinjska podružnica SPD. V letih 1980-1983 so zgradili velik, sodobno urejen prizidek in ga funkcionalno povezali s temeljito obnovljeno staro postojanko; povečani in prenovljeni dom so slovesno odprli 17. junija 1984 ob 65-letnici PD Prevalje.

Slika 1: Planinski dom na Uršlji gori

Vir: <https://www.naprostem.si> (13. 8. 2022)

V gostinskem prostoru je 100 sedežev, pri mizah pred domom je 120 sedežev. V 11 sobah je 60 postelj, na dveh skupnih ležiščih pa 22 ležišč. Na voljo so sanitarije in umivalnica s

toplo in mrzlo vodo, novi del doma je centralno ogrevan. Na gori ni izvira pitne vode, zato zbirajo deževnico, ki pa ni pitna.

S pomočjo pridobljenih nepovratnih evropskih sredstev so v letu 2010 posodobili kopalnico, zamenjali točilni pult, mize in stole, naredili demit fasado, azbestno kritino pa zamenjali s trapezno pločevino. Stari del doma trenutno ni v uporabi, saj je v procesu temeljite prenove.

3.2 TURISTIČNA KMETIJA IN PLANINSKI DOM KUMER V KOPRIVNI

Planinsko turistična kmetija Kumer, ki je od leta 1996 hkrati tudi planinski dom, leži v Kamniško-Savinjskih Alpah, na vrhu idilične koroške doline Koprivna na nadmorski višini 1218m. Planinski dom je uvrščen med planinske koče III. Kategorije, a je formalni status planinske koče pridobila šele pred kratkim. Od kmetije sega krasen panoramski razgled na dolino in okoliške vršace – Raduho, Olševo in Peco, blizu pa stoji cerkev sv. Ane z oltarjem črne Marije. Kmetija je dostopna tudi skozi dolino Tople.

Slika 2: Planinski dom Kumer

Vir: <https://www.pzs.si/novice> (13. 8. 2022)

Kmetija nudi obiskovalcem prenočišča, ki so urejena v podeželskem slogu – štiri dvoposteljne sobe, eno triposteljno sobo in idiličen apartma v okolici kmetije za štiri osebe, poleg kmetije pa je urejen tudi poseben prostor za šotorjenje.

Planinsko turistična kmetija je odprta vse dni v letu, predstavlja pa odlično izhodišče za različne pohodniške poti, ki potekajo mimo kmetije – K24, K24 ultra trail, Koroška obhodnica, Hojnikova pot in Slomškova pot. V bližini so urejene kolesarske poti, ki segajo na območje sosedne Avstrije, mimo pa poteka tudi Slovenska – turno kolesarska pot. Planinsko turistična kmetija Kumer v okviru svojega društva PK Peca – Olševa, skrbi za urejenost kolesarskih in planinskih poti na Peco, Olševo in Topico v sosednji Avstriji.

Hrana, ki jo nudijo je domača in ekološko pridelana. Domači narezki, okusne domače klobase, narejene po starem hišnem receptu iz leta 1535 so le nekatere izmed domačih specialitet, za večje skupine pa priporočajo najavo prihoda za pripravo jedi po naročilu in ostalih tradicionalnih koroških jedi – ajdovi žganci, slivova župa,...

4 UGOTOVITVE

4.1 PLANINSKI DOM NA URŠLJI GORI

V petek pozno popoldne sva se v oblačnem vremenu iz parkirišča nad kočo na Naravskih ledinah odpravila proti planinskemu Domu na Uršlji gori. Prispela sva malo pred nočjo ravno ob začetku nevihte, v planinskem domu pa sva bila zaradi prihajajočega slabega vremena sama s štirimi oskrbnicami. Tam sva prenočila in po zajtrku odšla v dolino.

Dom ima certifikat Okolju prijazna koča od januarja 2015.

Slika 3: Planinski dom na Uršlji gori - opozorila v prostorih

Vir.: Lasten

Pri obisku planinskega doma sva opazila, da je v objektu veliko napisov, ki opozarjajo na:

- varčevanje z vodo,
- ugašanje luči,
- zapiranje oken, ko je vključeno gretje,
- da se v školjko ne meče to, kar vanjo ne spada,

- da z uporabo lastne rjuhe prispevamo k varovanju okolja,
- da odnesemo smeti in da tudi lahko dobimo vrečko s katero bomo pobirali smeti na poti v dolino,
- vzdrževanje reda in čistoče v koči in v okolici koče,
- da povzročamo čim manj hrupa.

Posebej imajo nameščene napise, ki obveščajo, da na planinskem domu uporabljajo ekološka čistila, izdelke za večkratno uporabo, da zbirajo in ločujejo odpadke in skrbijo za nemoteno delovanje biološke čistilne naprave. Poleg opozoril je na steni v glavnem prostoru obešeno tudi potrdilo, da koča uporablja električno energijo iz 100% obnovljivih virov in plakat z zaščitnimi rastlinami gorskega sveta. Opazila sva, da so v koči nameščeni leseni opaži, pohištvo je izdelano iz masivnega lesa, na tleh pa so položene keramične ploščice.

Oskrbnice so nama povedale, da za kuhanje uporabljajo štedilnik na plin in štedilnik na drva, prav tako sva zunaj videla drva, ki jih je še potrebno pripraviti za zimo. V koči ni možnosti tuširanja za obiskovalce, voda pa ni pitna saj jo pridobivajo z zbiranjem deževnice.

Oskrbnice nabirajo zelišča za čaj in ga tudi prodajajo. Videla sva, da v planinskem domu za razsvetljavo uporabljajo varčne sijalke, ki porabijo manj električne energije.

4.2 TURISTIČNA KMETIJA IN PLANINSKI DOM KUMER V KOPRIVNI

Naslednji dan, v soboto, sva se odpravila še do Planinskega doma Kumer, kjer naju je sprejel prijazen gospodar Marko.

Že takoj, ko sva se začela pogovarjati z lastnikom, sva videla, da mu je ekologija, trajna naravnost in gospodarno ravnanje z viri v krvi. Cela družina živi in dela skupaj na njihovi ekološki kmetiji, katere del je tudi planinski dom.

Opazila sva, da je manj napisov in opozoril o varovanju okolja kot na planinskem domu na Uršlji gori, pohištvo je izdelano iz masivnega lesa, veliko je tudi lesenih opažev, na tleh so večinoma položene keramične ploščice. Za kuhanje uporabljajo štedilnik na plin, večino hrane, ki jo nudijo obiskovalcem pridelajo na svoji ekološki kmetiji. Ogrevanje objektov je izvedeno z lesno biomaso, ki jo pridobivajo iz lastnega gozda. Sanitarno vodo ogrevajo s toplotno črpalko. Za razsvetljavo uporabljajo varčne sijalke, vendar še ne v vseh prostorih.

Nimajo izgrajene biološke čistilne naprave, ampak kanalizacija odteka v štiri prekatno greznico. V sanitarnih prostorih uporabljajo ekološka mila. Obiskovalcem so na voljo kopalnice s tuši in toplo vodo.

Slika 4: Turistična kmetija in planinski dom Kumer - opozorila v prostorih

Vir: Lasten

5 SKLEP IN PRIPOROČILA

Meniva, da je PZS z uvedbo certifikata Okolju prijazna planinska koča storila korak v pravo smer pri spodbujanju planinskih društev in drugih lastnikov planinskih domov in koč v Sloveniji. Naslednji korak bi lahko bila obvezna uvedba izpolnjevanja zahtev certifikata Okolju prijazna planinska koča za vse planinske koče in domove, ki so pod okriljem PZS. Planinci bi morali biti vzgled vsem ostalim in biti glavni promotorji ekološkega načina delovanja.

V nalogi sva preverila naslednje predpostavke:

- Koča, ki je prejemnik certifikata Okolju prijazna planinska koča bo izstopala po zaznavnosti ukrepov za varovanje okolja.

V seminarski nalogi te predpostavke nisva uspela potrditi, saj sva ugotovila, da tudi pri planinskemu domu Kumer, ki tega certifikata nima, izvajajo večino podobnih ukrepov za varovanje okolja. Verjetno je planinski dom Kumer specifičen, saj njihova naravnost k ekologiji izhaja iz njihovega dolgoletnega sobivanja z naravo na ekološki kmetiji.

- Koča, ki je prejemnik certifikata Okolju prijazna planinska koča bo izstopala po omejeni ponudbi storitev za obiskovalce, ki so posledica izvajanja ukrepov za varovanje okolja.

Tudi te predpostavke nisva uspela potrditi, saj sva dobila občutek, da je v planinskem domu na Uršlji gori celo preveč ponudbe raznovrstnih pijač v pločevinkah in plastenkah. Nasprotno pa je pri planinskem domu Kumer ponudba pijač v raznih embalažah zelo omejena.

- Koča, ki je prejemnik certifikata Okolju prijazna koča bo z ponudbo in načinom izvajanja storitev v obiskovalcu spodbujala varovanje okolja.

Meniva, da sva to predpostavko uspela potrditi, saj obiskovalcu množica opozoril, ki jih videva na vsakem koraku v planinskem domu počasi zleze pod kožo. Pri obisku planinskega doma Kumer je ta občutek še močnejši zaradi lastnikove okoljske ozaveščenosti in ekološkega delovanja, saj skozi pogovor z obiskovalci z veseljem podeli svoje dolgoletne izkušnje pri vodenju ekološke kmetije (trajnostna naravnost, gospodarno ravnanje z viri, opazovanje narave in učenje iz nje,...). Pri obisku obeh planinskih domov sva ugotovila, da

lahko k ozaveščanju glede varovanja okolja največ prispevajo ljudje, ki na planinskem domu delajo ali ga upravljajo.

Priporočila za zmanjšanje porabe virov in neželenih vplivov na okolje:

- Na vse pipe v planinskih domovih in kočah, ki so na voljo obiskovalcem namestiti avtomatsko stop tipko, ki prekine pretok vode po določenem časovnem intervalu.
- Vso osebje, ki upravlja ali dela na planinskih domovih in kočah bi moralo opraviti izobraževanje primerljivo izobraževanju za VGN, s poudarkom na ekološkem delovanju na vseh področjih.
- Uvedba obveznega izpolnjevanja zahtev certifikata Okolju prijazna planinska koča za vse planinske koče in domove, ki so pod okriljem PZS.
- PZS bi lahko oblikoval nabor izdelkov (ekoloških), katere bi na planinskih domovih in kočah morali uporabljati (čistila, mila).
- Na planinskih domovih in kočah kjer je to mogoče, bi lahko uredili vrtove na katerih bi pridelovali zelenjavo.

VIRI, LITERATURA

- 1) <https://www.pzs.si>
- 2) <https://www.hribi.net>
- 3) <https://www.naprostem.si>
- 4) <https://www.koroska.si>
- 5) <https://www.revijazamojezdravje.si/do-okolja-in-druzin-prijazne-planinske-koce/>

SEZNAM SLIK

SLIKA 1: PLANINSKI DOM NA URŠLJI GORI	6
SLIKA 2: PLANINSKI DOM KUMER	7
SLIKA 3: PLANINSKI DOM NA URŠLJI GORI - OPOZORILA V PROSTORIH	9
SLIKA 4: TURISTIČNA KMETIJA IN PLANINSKI DOM KUMER - OPOZORILA V PROSTORIH	11